

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 14^{ης} ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1943

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΔΟΝΤΑ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΔΙΑΒΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

Ὁ *Πρόεδρος* ἀνακοινοῖ ὅτι μετὰ τῶν Πρυτάνεων τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ Πολυτεχνείου καὶ τῆς Ἀνωτ. Σχολῆς τῶν Ἐμπορικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν ὑπέβαλον ἔκκλησιν πρὸς τὸν Διεθνή Ἐρυθρὸν Σταυρὸν καὶ τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐπιτρο. Διαχειρίσεως τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα Βοηθημάτων, διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖται: 1) αὐξήσις τῶν εἰσαγομένων σιτηρῶν, 2) διανομὴ ἀλεύρων εἰς ὀλόκληρον τὴν χώραν καὶ ἰδίως τὴν ὄρεινὴν, 3) ἀποστολὴ ὄχι μόνον ὀσπρίων ἀλλὰ καὶ γεωμήλων, ὀρυζῆς, ἀλιπάστων καὶ λιπαρῶν οὐσιῶν καὶ 4) ἀποστολὴ εἰδῶν ἱματισμοῦ καὶ ὑποδήσεως διὰ τὴν παιδικὴν πρὸ παντὸς ἡλικίαν.

Ὡσαύτως ἀνακοινοῖ ὅτι μετὰ τῶν αὐτῶν Πρυτάνεων ἀπηύθυνεν ἀπὸ κοινοῦ ἔκκλησιν πρὸς τὰς ἀρμοδίας ἀρχὰς Κατοχῆς, ἵνα δοθῇ χάρις εἰς καταδικασθέντας εἰς θάνατον φοιτητὰς τῆς Ἀνωτ. Ἐμπορ. Σχολῆς καὶ ὅτι τῆς αἰτήσεως γενομένης δεκτῆς οἱ καταδικασθέντες δὲν ἐξετελέσθησαν.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ὁ *Πρόεδρος* παρουσιάζει τὸ σύγγραμμα: Κωνστ. Ζέγγελη — *Ἐγχειρίδιον ἀνοργάνου χημείας* (ἔκδ. 8ῆ) καὶ ἐξαίρει αὐτὸ διὰ τῶν ἐξῆς:

Ἐχω τὴν τιμὴν καὶ τὴν χαρὰν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὴν νέαν ἔκδοσιν τῆς Ἀνοργάνου Χημείας τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ ὁμοτίμου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Κωνσταντίνου Ζέγγελη.

Τὸ διδακτικὸν τοῦτο σύγγραμμα ἔχει τὸ μέγα προσὸν νὰ περιλαμβάνῃ ὅλα ὅσα πρέπει νὰ γνωρίζουν οἱ φοιτηταὶ τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῆς Ἰατρικῆς ἐκ τῆς συγχρόνου Ἀνοργάνου Χημείας καὶ ταῦτα ἐκτεθειμένα ἐν συντομίᾳ

κατὰ τρόπον σαφῆ καὶ εὐληπτον. Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ζέγγελη καταλήγει μὲ τὸ κεφάλαιον τοῦ χρυσοῦ. Ἄλλα καὶ τὰ λοιπὰ μέρη περιέχουν ψήγματα τοῦ εὐγενοῦς μετάλλου, τὰ ὁποῖα ὁ συγγραφεὺς ἔχει κρύψει ἐπιμελῶς εἰς τὰ διάφορα κεφάλαια. Ἐὰν δὲ δὲν ἦτο γνωστὴ ἡ εὐχαρίστησις, τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται οἱ σπουδασταὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Χημείας Ζέγγελη, θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι εἰς τὸν περιεχόμενον χρυσοῦν ὀφείλεται ἡ μεγάλη ζήτησις τοῦ βιβλίου, ὑπενθυμίζουσα τὴν τῆς ὁδοῦ Σοφοκλέους.

Ἡ μεγάλη ἐπιτυχία ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ παροῦσα εἶναι ὀργὴ ἐκδοσις ἐντὸς διαστήματος 35 ἐτῶν. Ἡ ἐξάντλησις ἐπτὰ ἐκδόσεων διδακτικοῦ ἐπιστημονικοῦ συγγράμματος εἶναι ὅλως ἐξαιρετικὸν φαινόμενον διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἀποτελεῖ ὅμως καὶ ἀνάγκη ἢ ἀνά πενταετίαν περίπου ἐκδοσις βιβλίου ἀντιπροσωπεύοντος μίαν τῶν μᾶλλον προοδευτικῶν ἐπιστημῶν, ὅπως εἶναι ἡ Χημεία μὲ τὰς πολλὰς νέας ἀνακαλύψεις τῆς.

Εὐχομαι ἀπὸ καρδίας, ὅπως ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφός εὐτυχῆσῃ νὰ κάμῃ καὶ ἄλλας ἐκδόσεις τοῦ καλοῦ συγγράμματός του χάριν τῶν ἐλλήνων σπουδαστῶν.

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Ἰ. Καλλισουράκης** παρουσιάσων δύο βιβλία τοῦ κ. Νικολάου Τωμαδάκη, «Ὁ Σολωμὸς καὶ οἱ Ἀρχαῖοι» (Ἀθ. 1943) καὶ «Ὁ Ἰωάννης Βιλλαρᾶς» (Ἀθ. 1943) λέγει τὰ ἑξῆς:

Ὁ Διονύσιος Σολωμὸς ἀποτελεῖ δύναται τις νὰ εἴπῃ σταθμὸν ἀφετηρίας ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας, ἰδίᾳ τῆς ἐντέχνου ποιήσεως. Δεικνύει εἰς αὐτὴν τὴν ὁδὸν αὐτοτελοῦς ἐξελιξέως· διότι ὁ ποιητὴς οὗτος εἶναι ἡ πρώτη ποιητικὴ μορφή τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὀρμηθεῖσα ἴσως ἐκ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ἢ πρώτη ἄλλὰ συγχρόνως καὶ μεγάλη. Περὶ τοῦ ποιητοῦ ἐγράφησαν καὶ γράφονται ἀκόμη παρ' ἡμῖν πολλὰ, σοβαρὰ ἢ καὶ μόνον ἐρασιτεχνικά. Εἰς τοὺς νεωτέρους ἰδικούς μας ἐρευνητὰς οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται σοβαρῶς καὶ ἐπιστημονικῶς μὲ τὸν ποιητὴν καταλεκτέος πάντως καὶ ὁ Τωμαδάκης. Ἀνεμόμενος παρ' αὐτοῦ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ, ἀλλὰ βάσκανος μοῖρα καὶ αἰ δυσμενεῖς συνθήκαι ὑφ' ἃς ἤδη πρὸ τοῦ πολέμου εἰς ὃν εὐρισκόμεθα, τελεῖται πλειστάκις παρ' ἡμῖν ἡ ἐπιστημονικὴ ἐργασία, τὸν ἔκαμαν νὰ ἀποδυσπετήσῃ καὶ νὰ παραιτηθῇ τοῦ ἔργου· ἃς ἐλπίσωμεν πρὸς τὸ παρὸν μόνον. Διότι τὸ νέον βιβλίον τὸ ὁποῖον κατῶρθωσεν ὑπὸ τὰς σημερινὰς περιστάσεις νὰ ἐκδώσῃ, δεικνύει πόσον ἀκόμη περισυλλέγει τὰς σχετικὰς μελέτας του, ἐπιδιορθοῖ καὶ συμπληροῖ αὐτὰς καὶ ὅτι προάγει ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ τὰ ζητήματα τὰ ὁποῖα ἐπιχειρεῖ νὰ πραγματευθῇ εἰς τὰς περὶ τὸν ἐθνικὸν τοῦ-

τον ποιητὴν μελέτας. Εἶπα ἔθνικὸν ποιητὴν, διότι ὁ τίτλος οὗτος ἀνήκει πάντως καὶ εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ὑμνου, δίδεται ἀκόμη ὅμως καὶ εἰς ἄλλους δύο ποιητάς, εἰς τοὺς ὁποίους δυνάμεθα εὐλόγως νὰ ἀπονέμωμεν τὴν ὀνομασίαν ταύτην: τὸν Βαλαωρίτην καὶ τὸν Παλαμᾶν. Περὶ τὸν Βαλαωρίτην δὲν ἔχουν γίνεи μελέται τόσαι ὅσας χρειάζεται ἡ ἔξερευνησις τοῦ πατριωτικοῦ ἠφαιστείου τῆς ψυχῆς του. Διὰ τὸν ἀείμνηστον καὶ συμπαθέστατον εἰς ὅλους μας Παλαμᾶν φοβοῦμαι ὅτι δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ζῶν ἐτιμήθη καὶ ἐκρίθη περισσότερον καὶ καλύτερον παρὰ ὅσον μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ ψύχραιμος καὶ ἤρεμος κριτικὴ θὰ θελήσῃ νὰ τοῦ χάριση φιλολογικὰς τιμὰς καὶ προνόμια. Τὰ ποιητικὰ του φιλοσοφήματα ἡ κριτικὴ θὰ ἐπαινέσῃ, ἀλλ' ὄχι ὅμως καὶ τὸ εἶδος τῆς ποιήσεώς του καθ' ἑαυτό.

Εἰς τὸ περὶ ἀρχαιομαθείας τοῦ Σολωμοῦ ἔργον του ὁ Τωμαδάκης ἐξετάζει ἀναφορὰς τοῦ ποιητοῦ πρὸς τοὺς διαφόρους ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου μέχρι τῶν τραγικῶν καὶ τοῦ Πλάτωνος. Ὁ Σολωμὸς αἰσθάνεται ὅτι ὅπως ὁ Ὀμηρὸς ἴσασται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς φιλολογικῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνισμοῦ ὑμνητὴς τοῦ ἡρωϊσμοῦ του, οὕτω καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι ἀρχηγέτης νέων ὕμνων μὲ τὴν Ἑλλάδα τῆς ἀπελευθερωτικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν νέων ἄθλων τῆς. Τὸν Ὀμηρον εἶχε ἤδη εἰσαγάγει εἰς τὴν ποίησίν του ὁ ἐν πολλοῖς διδάσκαλος τοῦ Σολωμοῦ Ἴταλὸς ποιητὴς Μανζονί, θὰ ἀνέγνωσε δὲ πάντως ὁ Σολωμὸς τὸν Ὀμηρον κατ' ἀρχὰς εἰς Ἴταλικὴν μετάφρασιν, ἀφοῦ ἦτο ἄλλως τε τόσον τότε πρόχειρος ἡ μετάφρασις τοῦ Cesarotti τῆς Ἰλιάδος μὲ τὸ ἑλληνικὸν κείμενον παραπλεύρως. Ἡ μετάφρασις μάλιστα αὐτὴ ἦτο εἰς πεζὸν λόγον, διότι ἡ πρώτη ἔκδοσις ἦτο εἰς στίχους, ἀλλὰ στίχους παραμορφώνοντας τὴν ἔννοιαν πλεισταχοῦ.

Ὁ Τωμαδάκης παραθέτει καὶ τινα χωρία ἐκ τοῦ Ὀμήρου καὶ ζητεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ ποιητὴς ἀνεγίνωσκε τὸν Ὀμηρον καὶ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου. Πάντως συστηματικότερον εἶχε μελετήσει ὁ Σολωμὸς τὸν Λατῖνον μιμητὴν τοῦ Ὀμήρου, τὸν Βιργίλιον, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὠμολόγει ὅτι διὰ τὴν ἀρμονίαν καὶ τελειοποίησιν τοῦ στίχου ὀφείλει πολλὰ εἰς αὐτὸν καθὼς καὶ εἰς τὸν Δάντην καὶ Πετράρχην. Ἰδιαιτέρως ἐξετάζει ὁ συγγραφεὺς (σελ. 26) τὴν ἀπόπειραν τοῦ Σολωμοῦ διὰ μετάφρασιν τοῦ Σ τῆς Ἰλιάδος, τῆς «ὀπλοποιίας». Τοὺς σφριζομένους ἐλαχίστους στίχους τῆς μεταφράσεως ἀποκαθιστᾷ μὲ ἐπαινετὴν φιλολογικὴν μέθοδον εἰς τὸ ὀριστικὸν κείμενόν των. Ἐλλείπει χρόνου δὲν ἀσχολοῦμαι ἐνταῦθα μὲ τοὺς ἄλλους ἀναφερομένους συγγραφεῖς, τὸν Ἡσιόδον, τὸν ὁποῖον πάντως ἔξ ἰταλικῆς κυρίως μεταφράσεως θὰ ἐγνώριζε, τὴν Σαπφώ, τοὺς τραγικοὺς καὶ μελικοὺς καὶ λυρικοὺς ποιητάς καὶ αὐτὸν τὸν Πλάτωνα. Τὰ παρεχόμενα ἄλλως τε κείμενα ἐπα-

φῆς του πρὸς τοὺς συγγραφεῖς τούτους δὲν εἶναι πολλά, διότι δὲν ἦτο ἴσως δυνατὸν νὰ εὐρεθῶσι καὶ περισσότερα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ ποιητὴς ἐγνώριζε καὶ ἐμελέτα τὴν ἀρχαίαν μας φιλολογίαν καὶ πρέπει νὰ ἐξακολουθήσουν αἱ σχετικαὶ μελέται ὡς πρὸς τοῦτο καθὼς καὶ αἱ συγκριτικαὶ μελέται τῆς ἐπιδράσεως ξένων ποιητῶν, Ἰταλῶν βεβαίως κατὰ πρῶτιστον λόγον, ἐπὶ τὸν Σολωμόν. Ὅτι ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ πρέπει νὰ χαρακτηρίζεται ὡς μητρικὴ του γλῶσσα θεωρεῖται σήμερον ὡς ἀποδεδειγμένον. Πρῶτον ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πατρίδος του διὰ τὴν Ἰταλίαν δεκαετῆς καὶ εἰς τοιαύτην ἡλικίαν ἔχει ὁ παῖς μάθει σπουδαῖον μέρος τῆς μητρικῆς του γλώσσης. Ἐπειτα δὲν ἀποκλείεται καὶ ἐν Ἰταλίᾳ νὰ εἶχε εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλῇ Ἑλληνικὰ καὶ μόλις ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ μετὰ δέκα ἔτη εἰς Κέρκυραν διατρέχων τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του θὰ ἀνέζησαν καὶ θὰ ἀνεφάνησαν καὶ θὰ ἐτελειοποιήθησαν ἐντὸς ὀλίγου αἱ γλωσσικαὶ Ἑλληνικαὶ γνώσεις του. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι ἦτο μόλις εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν, ὅταν συνέθεσε τὸν μακρὸν ὕμνον του εἰς τὴν Ἐλευθερίαν, πέντε ἔτη μόλις μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὴν πατρίκην γῆν. Ἐντὸς τόσον ὀλίγου σχετικῶς χρόνου δὲν δύναται κανεὶς νὰ γράψῃ γλῶσσαν ὡς ἡ δημόδης νέα ἑλληνικὴ οὔτε ὅπως τὴν γράφει ὁ ὕμνωδὸς τῆς ἐλευθερίας. Δὲν δύναται βέβαια νὰ διαμφισβητηθῇ ὅτι, ὅτε ἀργότερον, σχεδὸν ἤδη πεντηκοντούτης, ἤρχισε πάλιν νὰ γράφῃ ἰταλιστὶ ἔγραψε καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην ὡραῖα ποιήματα.

Ὅλιγα τινὰ θὰ προσθέσω ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ ὀνόματος τοῦ ποιητοῦ καὶ τῆς καταγωγῆς του. Τὸ ὄνομά του παράγεται πάντως ἐκ τοῦ Σολομῶν) Σολομῶς - Σολομὸς ὥστε κυρίως ἔπρεπε νὰ γράφεται τὸ ὄνομα μὲ τρία ὄμικρον. Ὅ,τι δὲ ἡ οἰκογένειά του ἦλθεν ἐκ Κρήτης εἰς Ζάκυνθον δὲν ὑπάρχει πλέον ἀμφιβολία καὶ ὁ Τωμαδάκης λεπτομερῶς ἐξετάζει τὰ κατὰ τὸ ζήτημα τοῦτο (σελ. 99 - 104). Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίον θὰ εἶναι χρησιμώτατον καὶ ἀπαραίτητον εἰς τὰς περὶ τοῦ ποιητοῦ μελλούσας νὰ γίνωσιν ἐν εὐθεωτέρῳ καὶ εὐνοϊκωτέρῳ τοῦ σημερινοῦ χρόνῳ καὶ διὰ τὴν μεθοδικότητά του καὶ διὰ τὰ πορίσματα καὶ τὰς εἰδήσεις ἃς παρέχει ἢ ἐν αὐτῷ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα.

Συνομωότερον εἶναι τὸ συγχρόνως ἐκδοθὲν περὶ τοῦ Ἰωάννου Βηλαρᾶ ἔργον ἀλλὰ κατὰ τὰς αὐτὰς γενικὰς γραμμὰς τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. Ὁ Βηλαρᾶς προηγῆθη τοῦ Σολωμοῦ, ἀπέθανε δὲ καθ' οὓς ἀκριβῶς χρόνους ἀνεδεικνύετο ὁ Σολωμός. Ὅτι ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦτον διὰ τῶν ποιημάτων του εἶναι βέβαιον, ἀλλὰ οἱ δρόμοι ἀμφοτέρων ἐν τῇ ποιήσει χωρίζονται. Ὁ Βηλαρᾶς δὲν ἐστάθη τόσον τυχερὸς εἰς τὰς σπουδὰς τῶν νεανικῶν του ἐτῶν, οὔτε Monti οὔτε Manzoni εἶχε ὁδηγὸν καὶ φίλον. Εἶναι λοιπὸν ἡ ποίησίς του, ἢ τόσον ἐν πολλοῖς ἰδιόρρυθμος αὐτοφυὲς γέννημα τῆς ἠπειρωτικῆς γῆς καὶ ψυχῆς

του ¹⁾. Τὰ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου του πρέπει νὰ ἐξετασθῶσιν ἀκόμη ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ὡς τοῦτο ὑποδεικνύει ὁ Τωμαδάκης (ἐν σελ. 8). Αἶνιγμα θὰ μείνη τί ἀνέμενε ἀπὸ τὸν ὤμον τύραννον τῆς πατρίδος του Βελῆν καὶ τὸν ἐξυπηρέτησε. Ἄλλὰ ἐν μέγα αἶνιγμα εἶναι καὶ ὁλόκληρος ὁ βίος τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἱατροφιλοσόφου δι' ὃν Θεὸς ἦτο «ἡ δύναμις ἡ αἰτία τοῦ ὄλου» ὡς τὸν ὠρίζεν.

Ὁ Βηλαρᾶς εἶχε σπουδάσει ἐν Ἰταλία καὶ ἦτο ἀνὴρ λόγιος ὡς ἀποδεικνύει καὶ τὸ γεγονός ὅτι μετέφρασε τὸν *Κρίτων*α τοῦ Πλάτωνος καὶ τὸν παρὰ Θουκυδίδη *ἐπιτάφιον* τοῦ *Περικλέους* εἰς τὴν νεοελληνικὴν, διὰ λόγους πατριωτικούς. Ἡ κυριώτερα προσπάθειά του εἶναι ἡ μετάφρασις τῆς Βατραχομουμαχίας, ἐπὶ τῇ βάσει πάντως τῆς ἰταλικῆς μεταφράσεως τοῦ Leopardi. Οἱ ἔμμετροι μῦθοί του εἶναι τι πρωτότυπον διὰ τὴν νεοελληνικὴν λογοτεχνίαν, ἀπήχησις πιθανῶς τῆς ἀκμαζούσης τότε ἰταλικῆς μυθογραφίας καὶ ἀπομίμησις τῶν ἐμμέτρων μύθων τοῦ Lafontaine. Τοὺς καλεῖ αἰσωπεῖους, ἀλλὰ εἰς τοὺς αἰσωπεῖους δὲν ὑπάρχουν ὅλοι ἀντίστοιχοι πρὸς τοὺς μύθους τοῦ Βηλαρᾶ, ὅπως ἀποδεικνύει ὁ συγγραφεὺς τῆς προκειμένης πραγματείας, ὅστις ἐπίσης πειστικῶς ἐκθέτει ὅτι καὶ τοὺς Αἰσωπεῖους ἐγνώριζεν ὁ Βηλαρᾶς ἐν πρωτοτύπῳ (ἴσως ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Κοραῆ) καθὼς ἐγνώριζε καὶ ἐμμήθη καὶ τοὺς μύθους τοῦ Lafontaine καὶ Florian. Πάντων τούτων παρατίθενται κείμενα μύθων παραλλήλων.

Ὅλιγα τινὰ ἔχω νὰ προσθέσω ἀκόμη διὰ τὰς διαβοήτους γλωσσικὰς θεωρίας τοῦ Βηλαρᾶ, εἰς τὰς ὁποίας κατα μέγα μέρος χρεωστῆται τὴν ἀνεπίζηλον «ἀθανασίαν» τοῦ ὀνόματός του. Ἄλλὰ πρὸ τούτου διὰ τὴν γραφὴν τοῦ ἐπωνύμου του. Συνήθως γράφεται Βηλαρᾶς ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ἔγραφε. Ὁ Τωμαδάκης γράφει Βιλλαρᾶς καὶ προσπαθεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν τοιαύτην ἔτυμολογίαν. Ὁ ποιητὴς ἔγραφεν ἑαυτὸν μὲ η, καὶ μὲ ἐν λ. Παρ' ὅλα τὰ γραφέντα περὶ τοῦ ἐπιθέτου καὶ τὰς ποικίλας ἐπιζητήσεις τῆς ἔτυμολογίας του νομίζω ὅτι ἐπὶ τῆς γραφῆς τοῦ ἐπωνύμου τοῦ ἔχει πᾶς τις ἐξ ἡμῶν, ὅταν εἶναι βέβαια καὶ κάπως μορφωμένος, ἀπόλυτον δικαίωμα. Πᾶσα μεταβολὴ του διὰ τυχὸν ὑποτιθέμενον ἔτυμολογικὸν ἢ ἄλλον λόγον δὲν εἶναι ὀρθή. Πρέπει λοιπὸν νὰ γράφωμεν τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ οὕτως ὡς ὁ ποιητὴς ἔγραφεν ἑαυτόν. Ὅπως γράφομεν Σολομός, καὶ γράφει καὶ ὁ Τωμαδάκης οὕτω, καὶ ὄχι Σολομός, οὕτω πρέπει νὰ γράφωμεν καὶ Βηλαρᾶς καὶ ὄχι Βιλλαρᾶς, ὅταν μάλιστα καὶ ἡ γραφὴ αὕτη ἄγει ἡμᾶς εἰς ὀλισθηρὰ ἐπίπεδα. Αὐτὰ διὰ τὸ ἐπώνυμον. Τὰς γλωσσικὰς του θεωρίας, ἔνεκα

¹⁾ Τὸ ποίημά του «πουλὰκι ξένο, ξενιτεμένο, κυνηγημένο, ποῦ νὰ σταθῶ—ποῦ νὰ καθίσω, νὰ ξενυχτήσω, νὰ μὴ χαθῶ κτλ.» ἔχει γίνει ἤδη δημοτικὸ τραγούδι· ἐν τινι μέτρῳ καὶ τὸ «συμφώνησαν παλαιὸ καιρὸ, τιμὴ, φωτιά καὶ τὸ νερὸ | μαζὶ νὰ συντροφέψουν καὶ τύχη νὰ γυρέψουν» κτλ.

τῶν ὁποίων εἶναι καὶ εὐρύτερον γνωστός, ἤρχισε μὲ τὴν κατάργησιν τοῦ υ καὶ ω ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν ἀλφάβητον. «Ηκοση τρηα ψηφια πρεπει να εχομε στο Αλφαβητο τῆς γλωσσας, οπου κρένομε (!)» Ἀπέρριπτε τὴν ἐκ παραδόσεως ἢ ἱστορικὴν λεγομένην ὀρθογραφίαν τῆς γλώσσης καὶ ἐξέδωκε πρὸς τοῦτο τὴν μικρὰν του γραμματικὴν «Η ρομενηκη γλωσσα ἡ μικρη ορμηνια για τα γραμματα και τη ορθογραφα της Ρομενηκης γλωσσας» μὲ ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοπούλου ὅτι «ταῖς λέξαις τῆς γλώσσης ταῖς ἔχομεν, διὰ νὰ ἡξεύρομεν ὅχι πόθεν παράγονται ἀμὴ διὰ νὰ φανερώνομεν μὲ αὐταῖς τὰ νοήματά μας ὡς παράγονται ἀπ' ὅπου θέλουν». Ἐγραφε καὶ τὰ ἑλληνικὰ τὰ ὁποῖα ἔγραφεν ἄτονα. Πάντα ταῦτα περιέπεσαν εἰς τὴν δικαίαν διὰ τοιαύτας παραδοξολογίας λήθην, ὅπως θὰ περιπέση καὶ ἡ οὐχὶ ἐκ κακῆς προθέσεως ἐπιζητηθεῖσα ἐσχάτως παρ' ἡμῖν τονικὴ ἀπλοποίησις, ἢ συνταράξασα ἀτυχῶς ἐν οὗτω πονηραῖς ἡμέραις τὰ πνεύματα παρ' ἡμῖν. Πᾶσα τάσις καὶ πᾶσα προσπάθεια πρὸς διάσπασιν τοῦ συνδέσμου ἡμῶν καὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν συνοχῆς ὅχι μόνον μὲ τὸν ἀρχαῖον ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν μεταγενέστερον ἑλληνισμόν, εἶναι βέβαιον ὅτι πάντοτε θὰ ἀποκρουσθῇ ὑπὸ τοῦ Ἔθνους ὡς ὀλότητος, σκεπτομένου πάντοτε ὀρθότερον τοῦ καθ' ἕκαστον ἀτόμου.

Ἄλλως τε ἀμφοτέρω οὔτοι οἱ ποιηταὶ ἦσαν φίλοι καὶ θαυμασταὶ τῆς Ἀρχαιότητος καὶ τοῦ ἀρχαίου ἡμῶν βίου, πρῶγμα τὸ ὁποῖον μόνον πρὸς ὠφέλειαν καὶ συμφέρον τῶν ἔργων αὐτῶν ὑπῆρξε. Αὐτὸ θὰ ἠδύνατο κανεὶς νὰ συμβουλεύσῃ καὶ ὅλους τοὺς νεωτέρους ἡμῶν λογοτέχνας καὶ νὰ τοὺς παραπέμψῃ εἰς τοὺς γνωστοὺς λόγους τοῦ Θεοαίου. Θὰ παράγωσιν οὕτω πάντοτε ἀδρότερα ἔργα καὶ μακροβιώτερα καὶ οὐχὶ ἐφήμερα καὶ τοῦ καλῆθου τῶν ἀχρήστων ἄξια.

Καταπαύω τὸν λόγον μὲ σχετικὴν πρὸς τὴν μέθοδον τῶν προκειμένων δύο βιβλίων παρατηρήσιν.

Ὁ συγγραφεὺς εἶναι ἄξιος πολλοῦ ἐπαίνου, διότι ἐφαρμόζει τὴν φιλολογικὴν μέθοδον μὲ τὴν ὁποίαν ἐξετάζομεν τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ εἰς τὰ νεώτερα αὐτὰ κείμενα καὶ καθόλου εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν συγγραφέων τοὺς ὁποίους πρὸς μελέτην ἐξέλεξεν. Οὕτως ἐξάγονται πάντοτε ἀσφαλέστερα συμπεράσματα καὶ ἡ ὅλη ἐργασία προσλαμβάνει ἀνάλογον βαρῦτητα καὶ ἐπιστημονικὴν ἀξίαν*.

* *Σημειώσεις* : Ὁ συγγραφεὺς κάμνει δαψιλῆ χρῆσιν καὶ ὑποσημειώσεων ὑπὸ τὸ κείμενον. Καλὸν θεωρῶ ἐπὶ τῇ προκειμένῃ εὐκαιρίᾳ νὰ ἀναγράψω ἐνταῦθα ἐν μεταφράσει τὸν περὶ σημειώσεων ἐν τοῖς βιβλίοις δεκάλογον τοῦ μεγάλου Harnack (Aus Wissenschaft und Leben, τόμ. Α', 1911, σελ. 161 ἔξ.) ἵνα καὶ παρ' ἡμῖν γίνωσι γνωσταὶ αἱ σχετικαὶ γνώμαι τοῦ περιφήμου ἀνδρός :

1) Γράφε τὸ κείμενον τῆς ἐργασίας σου οὕτως ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ χωρὶς τὰς σημειώσεις.

2) Μὴ λησμόνει ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχουν καὶ παρενθέσεις ἐν τῷ κειμένῳ καὶ ἐπίμετρα (Excuse) ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου, τὰ ὁποῖα δύνανται γὰ ἀντικαταστήσουν σημειώσεις κάτωθεν τοῦ κειμένου.

3) Ἐσο φειδωλὸς εἰς τὴν χρῆσιν τῶν σημειώσεων καὶ γνώριζε ὅτι εἶσαι ἀπέναντι τῶν ἀναγνώστων σου ὑπεύθυνος διὰ ἐκάστην ἀνωφελῆ σημείωσιν. Ὁ ἀναγνώστης σου θέλει εἰς τὰς σημειώσεις νὰ εὐρίσκη ἐν θησαυροφυλακίῳ, ὃχι ἀποθήκην ἀχρήστων πραγμάτων.

4) Μὴ θεώρει τὸν ἑαυτὸν σου ἀνώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ γράφῃς σημειώσεις, καὶ γνώριζε ὅτι οὐδέποτε δύνασαι νὰ εἶσαι τόσον περιφρόνητος ὥστε νὰ μὴ χρειάζεσαι νὰ παρουσιάσῃς καὶ ἀποδείξῃς τῶν λεγομένων σου.

5) Μὴ γράφῃς σημειώσιν, διότι ἐλησμόνησες τίποτε κατὰ τὴν κυρίαν ἔκθεσιν. Μὴ γράφῃς μεταγενεστέρως καθόλου τὴν σημείωσιν.

6) Μὴ γράφῃς τίποτε εἰς τὴν σημείωσιν, τὸ ὁποῖον θέτει ἐν ἀμφιβόλῳ τὸ ἐν τῷ κειμένῳ γραφέν, καὶ μὴ γράφῃς καὶ τίποτε εἰς σημείωσιν, τὸ ὁποῖον εἶναι σπουδαιότερον τοῦ κειμένου.

7) Μὴ θεώρει τὰς σημειώσεις ὡς κατακόμβας, εἰς τὰς ὁποίας ἐναποθέτεις τὰς προεργασίας σου, ἀλλὰ λάμβανε τὴν ἀπόφασιν νὰ τὰς καύσῃς ἐν ἀνάγκῃ.

8) Μὴ κάμνε ἄνευ λόγου ἀνάγκης τὰς σημειώσεις παλαιότεραν τῶν διαφόρων γνωμῶν. Ἐάν τὸ κάμῃς, τότε νὰ δίδῃς καὶ εἰς τὸν ἀντίπαλόν σου τὴν αὐτὴν εὐνοϊκὴν θέσιν ὅπως καὶ εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτὸν σου.

9) Προσπάθει νὰ μάθῃς τὴν τέχνην τοῦ γὰ συμπληρώσῃς μὲ τὰς σημειώσεις τὴν εὐθύγραμμον μορφήν τῆς παραστάσεως, «νὰ παίξῃς συγχορδίας» (Akkorde einschlagen) καὶ «νὰ τὸ φέρῃς σὲ ἤχο ψηλά» (Obertöne bringen), ἀλλὰ νὰ μὴ παίξῃς ὄργανον τὸ ὁποῖον δὲν ξέρεις, καὶ παίξῃς τὸ ὄργανον αὐτὸ μόνον ὅταν ὑπάρχῃ ἀνάγκη.

10) Θέτε τὰς σημειώσεις πάντοτε ἐκεῖ ὅπου ἀκούου, ὃχι λοιπὸν εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου—ἐκτὸς ἐὰν τυπώσῃς κανένα ἐκφωνηθέντα λόγον— καὶ μὴ δίσταζε νὰ δίδῃς δύο εἰδῶν σημειώσεις καὶ νὰ τὰς διακρίνῃς κατὰ τὸν τυπὸν, ἐὰν τὸ ἀπαιτῇ ἡ ὕλη.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΕΛΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ—**Δημήτριος Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτος**, ὁ πρῶτος καθηγητὴς τῆς Φυσιολογίας ἐν Ἑλλάδι, ὑπὸ **Σπυρ. Δοντᾶ**.

Χαίρω δυνάμενος σήμερον γὰ ἐκτελέσω ἱερὸν καθήκον καὶ ἀποτίσω φόρον τιμῆς πρὸς τὸν Δημήτριον Μαυροκορδάτον ἐκ τῶν πρώτων καθηγητῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ πρῶτον εὐεργέτην αὐτοῦ.

Ὁ Μαυροκορδάτος ὑπῆρξεν ὁ εἰσηγηθεὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰς δύο βασικὰς διὰ τὴν ὅλην Ἱατρικὴν ἐπιστήμας, τὴν Ἀνατομίαν καὶ τὴν Φυσιολογίαν, τὰς ὁποίας πρῶτος ἐδίδαξεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἅμα τῇ ἰδρῦσει του, μεταλαμπαδεύσας ἐκ τῆς Δύσεως, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅσα ἦσαν τότε γνωστὰ εἰς τὴν Ἐπιστήμην. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν Ἀνατομίαν τὸ ἔργον τοῦ Μαυροκορδάτου περιεγράφῃ ἤδη πρὸ τινων ἐτῶν¹, πολὺ ἐπιτυχῶς καὶ γλαφυρῶς, ὑπὸ

¹ Ἰω. Κούμαρη, Ἱστορία τῆς Ἀνατομικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐν Ἑλλάδι, Ἀκαδημαϊκὴ Ἱατρικὴ Ἰαν. 1939, τεύχος 1, σελ. 43.